

CONSIDERAȚII PRIVIND AMBIANȚA SOCIAL-ECONOMICĂ DINTR-O ZONĂ POPULATĂ PRIN SISTEMUL „MUTĂTURILOR”: PLATOUL GHEȚARI, MUNȚII APUSENI

IOAN AUGUSTIN GOIA

Informațiile prelucrate în această lucrare au fost obținute în cursul cercetării de teren desfășurate în zonă de către autor în intervalul 2001-2003, în cadrul proiectului de cercetare-dezvoltare româno-german, intitulat „Projekt Apuseni”, proiect finanțat de Ministerul Cercetării din Germania.

Platoul Ghețari este situat la 1200 m. altitudine, la izvoarele Arieșului Mare, fiind flancat de doi afluenți ai acestuia: valea Gârda Seacă și Valea Ordăncușii. Denumit așa după descoperirea aici a vestitei peșteri cu ghețar numită „de la Scărișoara”, platoul include în prezent cinci sate răsfirate (Mununa, Ghețari, Ocoale, Dealu Frumos-Iapa, Dealu Ordăncușii) evolute din gospodării inițial izolate.

Modul de viață al locuitorilor platoului Ghețari a fost și este puternic marcat de modalitatea specifică de populare a acestei zone, situată la izvoarele Arieșului: popularea prin sistemul *mutăturilor*. Conform unor autori, *mutăturile* ar fi fost adăposturi sezoniere (de vărat și de iernat), construite în trecut de către moșii *văsari*, la distanță de sat, în pădure, în cursul procurării lemnului necesar pentru doage. În timp, aceste adăposturi sezoniere ar fi fost transformate în gospodării permanente¹, generând așezări cu case izolate. Cercetările efectuate de autor pe platoul Ghețari evidențiază însă faptul că localnicii în vârstă înțelegeau prin *mutătură* nu doar adăpostul sezonier propriu-zis, ci ansamblul alcătuit din adăpostul uman sezonier, adăpostul sezonier pentru animale și poiana-fâneață obținută prin defrișare individuală, al cărei rol în evoluția ulterioară a *mutăturii* era capital. Abia în momentul în care poiana-fâneață (amplificată anual) atingea dimensiuni optime, iar solul acesteia (ameliorat ani în șir cu gunoiul animalelor iernate aici) permitea cultivarea secarei și

---

¹ Vezi E. Petrovici, *Folklor dela moșii din Scărișoara*, București, 1939, p.113, Extras din *Anuarul Arhivei de Folklor*, V și V. Butură, *Adăposturile pastorale din Țara Moșilor*, p. 345, 351, 353 în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1962-1964*, Cluj, 1966

cartofilor, abia atunci *mutătura* era transformată în gospodărie permanentă, constituind nucleul unui viitor *cring*² familial, tipic pentru această zonă.

Procesul de populare desfășurat în modul descris a demarat pe platoul Ghețari abia la sfârșitul secolului al XVIII-lea, luând amploare, conform tradițiilor familiale, la mijlocul secolului al XIX-lea, dar atât cercetările de teren cât și documentele de arhivă sprijină ipoteza că întreaga zonă situată în amonte de Câmpeni, pe Arieș, a fost populată, în perioada secolelor XVII-XVIII, în același sistem, locuitorii Arieșului mijlociu avansând în amonte, treptat, spre izvoarele acestuia³.

Modalitatea menționată de populare a văii superioare a Arieșului și a platoului Ghețari a determinat în noile spații umanizate subțierea treptată a **coeziunii comunitare**, existență de secole în așezările vechi, de proveniență, de pe cursul mijlociu al râului. *Mutăturile* reprezentau inițiative economice individuale, iar transformarea lor în gospodării permanente s-a produs tot individual, la date diferite și în puncte puternic distanțate spațial, fapt ce făcea dificilă apariția conștiinței și solidarității comunitare. De observat, de altfel, că **popularea prin defrișare** stimula separarea economică a fiecărei familii chiar și în cadrul *cringului* compus din rude, extinderea suprafeței utile proprii în dauna pădurii revenindu-i în exclusivitate. Pe când în satele vechi, din zonele agricole de câmpie și deal, tinerele familii erau – în general- nevoite să se mulțumească cu terenul pe care îl moșteneau, în zona studiată tânăra familie putea să-și ia soarta în mâini: ea „*își face câmp din pădure*”, prin defrișare. Ca urmare a acestui fapt, dar și a specializării populației masculine într-un meșteșug (activitate individuală prin excelență), familia a devenit aici, de la început, o unitate economică cu o libertate de manevră accentuată, dificil de controlat și de îngrădit de către autoritatea statului.

Alături de dispersia spațială inițială a gospodăriilor, precaritatea căilor de comunicație (drumul de căruță care traversează platoul și îl leagă de șoseaua din Valea Arieșului a fost construit abia după al doilea război mondial, până atunci existând pe platou doar cărări pentru cai și oameni) a influențat și ea negativ constituirea pe platou a unei vieți comunitare, a unei solidarități comunitare. Contacte interumane mai strânse se stabileau aici, în special pe parcursul iernii, care dura aproape șase luni, doar între locuitorii a trei-patru *cringuri* învecinate. Evenimentele familiale care în satele compacte reunesc aproape întreaga populație (nunta, înmormântarea) întruneau aici înainte de al doilea război mondial doar rudele și câțiva vecini, abia astăzi având anvergură „sătească”. Dansul tinerilor, o adevărată instituție comunitară, cu un puternic rol de socializare în satele compacte, se organiza pe platou sporadic, în urma unor inițiative individuale, și reunea doar șase-șapte perechi de tineri,

² E. Petrovici, *op. cit.* p.111. Autorul subliniază inexistența termenului *crâng*

³ D. Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. I, București, 1984, p. 89-99, 130-132

provenind din câteva *cringuri* învecinate. Aceeași anvergură redusă o avea și colindatul de Crăciun. Absolut neobișnuită pentru realitățile românești era, înainte de al doilea război mondial, absența din familie, tocmai pe perioada Crăciunului, a multor bărbați de pe platou, plecați tocmai atunci cu ciubere de vânzare în zonele agricole din nord-vestul Apusenilor, unde colindau pentru a primi în dar colaci. Practica respectivă ilustrează efectele distorsionante ale sărăciei – o constantă în zonă – asupra vieții de familie și asupra vieții comunitare.

Nici clăcile (rare, de mică anvergură și limitate la prelucrarea cânepii, la cosit și la acoperirea cu cetină a anexelor gospodărești) nu au avut aici rolul puternic socializant din satele compacte.

Biserica și școala – instituții cu rol socializant major – erau amplasate înainte de al doilea război mondial în Gârda de Sus, la mare distanță de satele platoului (la cca. 4 km. de Mununa, pe cărare, la cca. 8 km. de Ghețar și de restul satelor de pe platou). În timpul iernii, mersul la biserică (abia din 1989 are și platoul biserică proprie, în Ocoale) era deseori imposibil, iar morții, în asemenea cazuri, erau îngropați în Ocoale, preotul deplasându-se, cu dificultate, la fața locului. În timpul verii, petrecută de întreaga populație la Călineasa, la munte, frecventarea bisericii era întreruptă.

Dificultățile de deplasare și integrarea copiilor în activități economice de la vârste fragede (8-9 ani) au determinat o rată înaltă de analfabetism pe platou înainte de al doilea război mondial. Copiii care frecventau, totuși, sporadic, școala, o întrerupeau însă, cu rare excepții, după trei-patru clase. Abia după război s-a schimbat treptat situația, prin introducerea frecvenței școlare obligatorii și prin construirea de școli în Ghețar și Ocoale.

Nu exista pe platou înainte de 1950 nici măcar crâșmă, al cărei rol în socializarea populației nu poate fi neglijat. Singura crâșmă în care toți locuitorii platoului aveau șansa de a se întâlni și a comunica era cea din Gârda de Sus, frecventată de aceștia după ieșirea de la biserică. Tot la crâșmă se puteau întâlni⁴, pentru a dansa și a se cunoaște mai bine, tinerii din toate *cringurile* platoului.

Fără îndoială însă, vărătul pe pășunea montană Călineasa avea o funcție socializatoare majoră la nivelul populației întregului platou. Era singura ocazie în care toată populația masculină și feminină a platoului se reunea într-un spațiu relativ restrâns, pe pășunea împădurită, la colibele de vărat, având prilejul să stabilească contacte de ordin economic și social mai strânse, de durată.

Urcarea întregii familii, cu toate animalele, a munte (la munte), pe pășunea împădurită Călineasa, se producea (și se produce încă) în jurul datei de 25 mai, când semănatul era încheiat, iarba pe pășunea montană era suficient de

⁴ E. Petrovici, op.cit. p.129

înalță pentru păscut, iar munca la pădure se putea desfășura în condiții optime. Se locuia aici în *colibe* de mari dimensiuni, din bârne, multifamiliale, iar animalele înoptau înainte de 1960-1965 sub cerul liber. Soțul și soția munceau în pădure, doborând copacii și obținând împreună doagele nedegroșate, în timp ce copiii și bătrânii erau ocupați cu paza animalelor familiei, cu prelucrarea laptelui și cu menajul. În sat, unde nu rămăseseră animale, maturii coborau doar din când în când, cu ocazia lucrărilor de întreținere a culturilor, lucrări care durau puțin, dată fiind amploarea redusă a cultivării pământului. Abia după 20 iulie coborau toate familiile în sat, cu toate animalele, pentru cosit, unde rămâneau până în jurul datei de 14 august, când urcau din nou la Călineasa, de unde reveneau abia după 14 septembrie (Ziua Crucii).

Văratul la Călineasa era foarte important pentru tineri, constituind principala ocazie de a-și cunoaște temeinic și a-și alege viitoarea parteneră. Decizia era deosebit de importantă, deoarece femeia constituia în cadrul familiei de pe platou factorul de continuitate și stabilitate, preluând toate responsabilitățile familiale pe perioada în care bărbatul era plecat în țară, pentru a vinde vasele de lemn, care constituiau principala sursă de cereale și de bani pentru familie. Femeia, care deseori ajungea la bătrânețe fără să părăsească platoul, era purtătoarea tradiției, a mentalității locale și a graiului local⁵, acest contrast între mobilitatea populației bărbățești ca întreg și imobilitatea populației feminine la nivel zonal fiind unic în spațiul rural românesc. La această situație aparte s-a ajuns în timp, printr-un proces complex de adaptare a unei populații roite dintr-o zonă în care se practicau, în corelație, creșterea animalelor, cultivarea plantelor, pomicultura, prelucrarea lemnului (cursul mijlociu al Arieșului), spre o zonă mai înaltă, cu climă aspră, care limita drastic posibilitățile de cultivare a plantelor (Arieșul superior). În condițiile în care cultura cerealelor se reducea deseori în noile spații la anumite păioase, în special la secară, chiar și productivitatea acesteia fiind scăzută, iar creșterea animalelor nu putea suplini singură acest deficit (golurile montane naturale, care favorizează creșterea lor extensivă, lipsesc în zonă), singura soluție era creșterea ponderei meșteșugurilor legate de prelucrarea lemnului. Această specializare în văsărit a populației de pe Arieșul superior era semnalată deja la 1673, când se menționa obligația locuitorilor de a preda anual domeniului fiscal Zlatna un număr de grinzi, șindrile, albi și alte vase de lemn⁶. În momentul declanșării acțiunii de populare a platoului Ghețari (sf. sec. XVIII- început sec. XIX) văsăritul constituia deja ocupația principală a bărbaților văii și urcarea lor pe platou a fost determinată tocmai de această specializare⁷. Exploatarea lemnului a generat primele poieni artificiale, acestea au determinat apariția *mutăturilor* pastorale, iar iernarea animalelor acolo a creat posibilitatea

⁵ E. Petrovici, op.cit. p. 120

⁶ D. Prodan, op.cit., p.89-92

⁷ E. Petrovici, op.cit. p. 113

fertilizării terenului respectiv, cultivării lui parțiale și întemeierii gospodăriilor permanente.

Intercondiționarea dintre văsărit și creșterea animalelor dă specificitate economică zonei studiate și celor din apropiere. În absența golului montan sau a pășunii sătești compacte, care ar fi stimulat creșterea animalelor în **asociere**, bazată pe păstori specializați, plătiți de proprietarii de animale, s-a dezvoltat în zonă păstoritul **individual**, pe spații mici, desfășurat în pădure și în luminișuri. Toate animalele familiei, indiferent de specie (bovine, ovine, cabaline), erau pășunate împreună, păzite de un vârstnic din familie sau de copii. În timp ce animalele furnizau produsele lactate necesare consumului zilnic al familiei, exploatarea continuă a lemnului rărea pădurea, genera poieni și îmbunătățea condițiile de pășunat, ameliorate și prin fertilizarea spontană. Practicarea concomitentă a văsăritului și creșterii animalelor pretindea prezența în munte, pe perioada verii, a întregii familii, ceea ce însemna, într-o primă fază, izolarea temporară de comunitate a familiei și stimularea individualismului. Abia primirea în proprietate a pășunii comunale Călineasa (1921) va da importanță socializatoare vărului familiilor în munte. În ciuda apariției – după această dată- a condițiilor necesare exploatării asociative a animalelor, practică mult mai rentabilă, care economisește forță de muncă, menținerea pe mai departe în zonă a binomului economic văsărit-creșterea animalelor (păstrat și astăzi sub o altă formă: prelucrarea semiindustrială a lemnului-creșterea animalelor), pretinde în continuare prezența femeilor și copiilor în munte, fapt ce face inutilă asocierea și va face problematică în viitor orientarea gospodăriilor spre agro-turism (care presupune rămânerea în sat a unor membri ai familiei), singura șansă de dezvoltare a zonei.

Specializarea în văsărit a schimbat decisiv mentalitatea bărbaților zonei și – prin ricoșeu – a familiilor lor. Aceștia nu mai ilustrau, sub aspect mentalitar, categoria munteanului crescător de vite, practicând o agricultură de munte, pe spații restrânse, deoarece ei erau, concomitent, țărani, meșteșugari specializați și negustori ambulanți. Lingvistul E. Petrovici remarca diferența evidentă existentă între femeile și bărbații din Ghețari în modul în care se raportau la tradiție, subliniind faptul că graiul bărbaților include deja, în mod curent, „elemente culese din toate regiunile țării”⁸.

Binomul economic văsărit-creșterea animalelor a generat și câteva elemente originale de cultură și tehnică pastorală. Vărarea familiilor pe pășunea montană a dat naștere *colibelor* multifamiliale menționate, construcții care îndeplineau concomitent funcția de adăpost multifamilial și cea de stână multifamilială. **Paza individuală** a tuturor animalelor familiei –caracteristică acestei zone din Apuseni- a condus la o tehnică mai rar întâlnită de prelucrare a produselor lactate (laptele de oaie și de vacă aparținând fiecărei familii din

⁸ E. Petrovici, op. cit. p. 120

colibă era amestecat și închegat de către fiecare familie aparte), tehnică ce a generat piese de inventar pastoral necunoscute în zonele din jur (*găleata de smântânit*, *secărița* de scurs cașul, *strecătorul de caș* din doage). Aceste elemente tradiționale s-au păstrat în zonă până în prezent.

Tenacitatea cu care populația platoului a continuat să semene cerealele la 1100 m. înălțime (grâu de primăvară, seară, ovăz, orz), să cultive cartofi și să practice o legumicultură de subzistență (morcovi, pătrunjei, ceapă, usturoi, *broazbe*) ilustrează tradițiile unei populații cu un trecut agricol consistent. Condițiile vitrege de climă și de sol și rentabilitatea scăzută a acestei ocupații au contribuit însă la înghețarea tehnicii agricole la nivelul secolului al XVIII-lea: s-a practicat și se practică până astăzi tehnica *moinei* (rotația multianuală culturi-iarbă), iar instrumentarul agricol a rămas cel medieval: plugul de lemn cu brăzdar de fier orizontal și cu corman schimbător, din lemn, se folosește și în prezent, alături de grapa cu colți de lemn și cu crengi. De remarcat modul în care locuitorii au adaptat la condițiile locale de sol tehnica de arare a pantelor *într-o brazdă*: deoarece stratul de sol era subțire, iar dedesubt era piatră, localnicii începeau ceva mai jos aratul în josul pantei la fiecare doi ani, nivelând *hașporul* (răzorul) format în cei doi ani în partea dinspre vale a parcelei arate. În felul acesta, ei evitau ca plugul să antreneze în fiecare an noi cantități de sol în partea de jos a parcelei, unde ar fi format terase înalte, ca în satele cu sol mai profund, de pe Arieșul mijlociu, dezvelind însă, în partea de sus a parcelei, roca-mamă. Folosindu-se tehnica *spargerii* repetate a răzorului, parcela arată „cobora” treptat la vale, procedeul cruțând într-o oarecare măsură stratul de sol și curățându-l concomitent de pietrele desprinse în cursul aratului din roca-mamă. Grămezile mari de pietre de pe fiecare parcelă (*grămadarele*) sunt martorele practicării acestei metode de arat.

Modalitatea de populare (prin sistemul *mutăturilor*) a văii Arieșului superior și a platourilor înalte care îl mărgineau a modelat decisiv mentalitatea familială și comunitară privind spațiul locuit. Pe platoul Ghețari, unde fenomenul populării este mai recent, cercetările de teren pun în evidență (pentru perioada interbelică și anterioară) o diluare evidentă a acelei culturi tradiționale a spațiului locuit pe care o întâlnim în satele de pe cursul mijlociu al Arieșului. În perioada interbelică, casele monocelulare constituiau pe platou regula, nu excepția, persistența lor până târziu fiind influențată de pre existența în zonă a *caselor de mutătură* monocelulare. Faptul că localnicii interbelici își petrecuseră copilăria și adolescența, deci perioada de formare, în „mediul de *mutătură*”, caracterizat prin spațiu locuit restrâns, utilitarism strict și provizorat, explică nivelul scăzut al pretențiilor lor de confort mai târziu, la maturitate. Nu trebuie neglijat nici faptul că tinerele familii care transformaseră o *mutătură* de pe platou într-o gospodărie permanentă proveneau din sate de vale născute și ele pe locul unor foste *mutături*, deci constituiau a doua sau a treia generație marcată de același proces de îndepărtare de valorile tradiționale ale spațiului

locuit țărănesc, modelate timp de secole. Este semnificativ faptul că în special funcțiile sociale ale interiorului sunt neglijate în casele platoului în acea perioadă: erau necunoscute cuierile cu ceramică, ruda cu șterguri apărea doar sporadic, icoanele pe sticlă erau rarissime, iar scaunele înalte, care aveau clară semnificație socială în casele de pe cursul mijlociu al Arieșului și în cele din zona colinară, erau suplinite aici de simpli butuci de lemn, aidoma celor din *casele de mutătură*. Individualismul, utilitarismul îngust și absența emulației generate de spiritul comunitar explică acest fenomen. Deficitul de solidaritate comunitară pe platou, evident astăzi, s-ar putea datora și faptului că apariția și transformarea *mutăturilor* în gospodării permanente nu a fost niciodată reglementată juridic, ci s-a desfășurat în condițiile unei concurențe libere, care a generat, de la un anumit punct, animozități, dată fiind penuria de apă și de spații de populare avantajos dispuse (expuse sudic, la jumătatea pantei, aproape de calea de acces și de sursa de apă). Această animozitate, surdă sau accentuată, existentă la început între *cringurile* familiale, s-a extins în ultimii 50 de ani și în interiorul *cringului*, din motive personale (conflicte legate de moșteniri sau de incompatibilități de caracter), politice (atitudine diferită a familiilor înrudite în momentele de schimbare a regimului politic), economice (apariția diferențierii economice, fie determinată politic, fie determinată de aptitudini, cei mai dotați obținând prin școlarizare poziții bine plătite). Vechea solidaritate de grup restrâns, bazată pe rudenie sau pe afinități, consolidată în lungile deplasări prin țară, cu ciubere de vânzare, era bazată pe o anumită uniformizare economico-socială. Apariția alternativelor a produs o diferențiere considerabilă la acest nivel, minând spiritul de neam și de grup.

Aspectele prezentate credem că explică individualismul ieșit din comun al locuitorilor platoului și dificultatea actuală a antrenării lor în acțiuni de interes comunitar. Ideea că interesele familiale sau de *cring* nu își pot găsi rezolvarea optimă decât în cadrul comunității administrative mai largi (satul) își face loc greu aici, deoarece până în urmă cu câteva decenii locuitorii, între ei și în relațiile cu străinii, încă se raportau exclusiv la *cring* ca unitate de identificare socială și spațială. Abia astăzi, urmare a creșterii populației și a apariției nucleelor de socializare locale (școală, biserică, crâșmă) se observă apariția elementelor incipiente ale unei conștiințe sătești propriu-zise. Conjunctura tulbure din perioada 1990-1998 nu a favorizat acest proces, ci dimpotrivă, a „premiat” individualismul exacerb, extrem de eficient în condițiile concurenței anarhice pentru principala resursă locală: lemnul. Tradiția exploatării ilegale a lemnului din pădurile statului (semnalată cu detalii în documente de secol XVIII) a fost valorificată din plin în acest interval. Este semnificativ faptul că singura mișcare notabilă de solidarizare a locuitorilor platoului după 1990 a fost îndreptată tocmai împotriva autorităților statului: în anul 2000 reprezentanții Ocoalelor silvice și numeroșii polițiști mobilizați pentru confiscarea materialului lemnos tăiat fără autorizație pe pășunea

împădurită Călineasa au fost atacați de mulțime, care și-a recuperat în întregime lemnul confiscat. Absența sancțiunilor penale în urma acestei acțiuni s-a datorat recunoașterii tacite, din partea autorităților, a inexistenței momentane a alternativelor economice în această zonă. Deoarece procurarea lemnului de calitate constituie însă deja o problemă pe platou, devine evident faptul că agroturismul constituie una dintre puținele soluții viabile pentru reținerea populației, în următorul deceniu, în acest habitat specific. Agroturismul presupune însă cooperare comunitară, iar preferând în continuare abordările individuale cooperării, locuitorii platoului vor avea în următorii ani un handicap serios în atragerea de fonduri de dezvoltare dinafară, necesare creării unei infrastructuri minime, fără de care turismul nu poate deveni o alternativă la exploatarea din ce în ce mai puțin profitabilă a lemnului.

LISTA INFORMATORILOR

- 1.Creț Gheorghe Dragoș, n.1910, Ocoale
- 2.Lazea Iosif Doagă, n.1911, Hănășești
- 3.Pășca Ilie Pipa, n. 1912, Hănășești (După Deal)
- 4.Lazea Traian Hanăș, n. 1913, Ghețar
- 5.Lazea Gheorghe Hanăș, n. 1915, Ghețar
- 6.Lazea Rafila, n. 1916, Hănășești
- 7.Borteș Ana, n. 1919, Ocoale
- 8.Pășca Elisabeta Pipa, n.1920, Hănășești (După Deal)
- 9.Pășca Ana Mand, n. 1924, Gârda Seacă
- 10.Lazea Paraschiva, n. 1926, Ghețar
- 11.Pășca Rafila, n. 1926, Ghețar
12. Junc Flurie, n. 1926, Ghețar
13. Ivan Traian, n. 1928, Ordăncușa
14. Pășca Gheorghe Relea, n. 1929, Ghețar
15. Mocan Ilarie, n.1930, Ghețar
16. Dobra Traian, n. 1931, Ghețar
- 17.Matei Teodor Dronț, n. 1932, Ghețar
- 18.Creț Miron, n. 1932, Ocoale
- 19.Stan Teodor, n. 1934, Gârda Seacă
- 20.Bâte Aurel Ghiuță, n. 1935, Hănășești
- 21.Pășca Ilisie Dub, n. 1936, Ghețar
- 22.Creț Ilie Dragoș, n. 1936, Ocoale
- 23.Bâte Aurel, n.1936, Dealu Frumos
- 24.Pășca Valeria, n. 1937, Ocoale
- 25.Morcan Iulia, n. 1937, Ghețar
- 26.Mocan Viorel, n.1938, Dealu Frumos

- 27.Stan Iulia, n. 1939, Ghețar
- 28.Pășca Elisabeta, n.1940, Ocoale
- 29.Ivan Elisabeta, n. 1941, Ghețar
- 30.Dobra Ana Draga, n.1942, Gârda Seacă
- 31.Pășca Gheorghe Nuț, n. 1943, Dealu Frumos
- 32.Avram Ilie, n. 1948, Gârda Seacă
- 33.Dobra Ana Pocuț, n. 1951, Gârda Seacă
- 34.Negrea Elisabeta, n. 1955, Gârda Seacă
- 35.Negrea Ana, n. 1972, Gârda Seacă

BETRACHTUNGEN ZUM SOZIAL-ÖKONOMISCHEN MILIEU IN EINER GEGEND, DIE DURCH DAS SYSTEM DER *MUTĂȚURI* BESIEDELT WURDE: DAS GHEȚARI-PLATEAU, APUSENIGEBIRGE (WESTKARPATEN)
(Zusammenfassung)

Die in diesem Beitrag bearbeiteten Angaben wurden vom Autor in einer Feldforschung in der Zeitspanne 2001-2003 im Rahmen des Forschungsprojektes „Projekt Apuseni“ erhalten, das von dem deutschen Ministerium der Forschung finanziert wurde.

Der Autor ist der Ansicht, dass die vergangene und die heutige Lebensweise der Bewohner des Ghețariplateaus von dem typischen Besiedlungsmechanismus dieser Zone geprägt wurde: durch die Verwandlung der saisonellen Unterkünfte auf dem Plateau (für Menschen und Haustiere), *mutățuri* genannt, in ständige Bauernhöfe (Ende des 18.- Mitte des 19. Jh.).

Die saisonellen Unterkünfte auf dem Plateau wurden ursprünglich im Wald, in großer Entfernung vom Dorf von den Talbewohnern gebaut, um als Werkstätte und Unterkünfte zu dienen, als sie im Sommer Holzgefäße herstellten (was ihre Hauptbeschäftigung war). Durch ständige Rodungen rings um eine solche Unterkunft entstand dort eine Wiese, deren Ausdehnung die Verwandlung der Gesamtheit (Wiese und Unterkunft, *mutățură* genannt) in einen ständigen, im Wald isolierten Bauernhof gestattete.

Dieser Vorgang hatte eine große räumliche Zerstreung der Talbewohner als Folge und führte zu der Verringerung des Gemeinschaftsgeistes, zu dem allmählichen Verzicht auf Elemente des Sozialprestiges zugunsten des engen Utilitarismus und des Provisorats, zu einem Sozialisierungsdefizit.

Die Massenspezialisierung der Männer im Bereich der Holzgefäßeherstellung und ihre Erfahrung als wandernde Händler (sie verkauften ihre Gefäße selbst in ganz Siebenbürgen und südlich der Karpaten bis zur Donau) verstärkten diesen Individualismus und prägten ihre Gruppenmentalität.

Das Betreiben des erwähnten Handwerkes im Zusammenhang mit der Viehzucht führte zu der Anwesenheit der ganzen Familie, im Sommer, in der *mutătură*, wo einige Mitglieder der Familie dem Mann bei der Gefäßherstellung halfen, während die anderen (die Alten, die Kinder) die Haustiere in der Nähe der *mutătură* im Wald weideten. Diese familiäre, nicht gemeinschaftliche Form der Viehzucht, die für diese Gegend typisch ist, verstärkte den Individualismus.

Der Autor bemerkt, dass der betonte Individualismus der Bevölkerung heute zu einem Hindernis in der modernen Entwicklung der Gegend wurde, weil die Bewohner des Ghețari-Plateaus kaum an gemeinschaftlichen Projekten teilnehmen. Aus diesem Grund ist es für die lokalen Behörden schwierig, europäische Entwicklungsfonds für die lokale Infrastruktur anzuziehen. Diese Fonds sind aber für die Gegend unentbehrlich, weil der Tourismus, der diese Infrastruktur dringend braucht, die einzige Alternative zu masslosem Holzraubbau ist.